

Vakgroep Huishoudkunde SOL exit

A. M. DE WIT-SAUTER

De vakgroep Huishoudkunde van de SOL in Utrecht is op sterven na dood, leve huishoudkunde... Dat was het thema van het symposium van 17 november jl., georganiseerd door deze vakgroep rond het afscheid van haar hoofddocent Bob van der Velde.

In het kader van een landelijke taakverdelingsoperatie worden de vakgroepen Huishoudkunde aan de lerarenopleidingen d'Witte Lelie (Amsterdam), Interstudie (Nijmegen), SOL (Utrecht) en Zuidwest Nederland (Delft) opgeheven. Hogeschool Holland (Amsterdam), Hogeschool Katholieke Leergangen (Tilburg) en Ubbo Emmius (Groningen/Leeuwarden) houden een vakgroep Huishoudkunde. Dit gegeven vormde voor de SOL in Utrecht aanleiding om ruim voor het vertrek van de laatste afgestudeerden in 1992 een symposium te organiseren.

De vraag: Wat is het perspectief voor het vak Verzorging in de Basisvorming? wordt door Koos Leemker - studiecoördinator bij Hogeschool Interstudie - besproken. De bijdrage van Claire Verlinden (ABOB) gaat over de positie van de huishoudkunde in de bedrijvige school. Mirjam de Jong (Konsumenten Kontakt) spreekt over de consequenties van het Nationaal Milieubeleidsplan voor huishoudens en het onderwerp van Erik van Rijn van Alkemade (Consumentenbond) is marketing en milieu. Het laatste woord is aan Bob van der Velde. Hij geeft zijn visie op het begrip kwaliteit in het onderwijs.

De toekomst van het vak Verzorging

Ook al worden een aantal vakgroepen Huishoudkunde aan hogescholen opgeheven en ziet het er somber uit voor de invoering van het vak Verzorging in de Basisvorming, verzorging heeft wel degelijk toekomst stelt Leemker. Eens zal het toch in de politieke besluitvorming moeten doordringen, dat niemand om die combinatie van huishoudkunde en gezondheidskunde heen kan en vooral ook dat verzorging in onze snel veranderende

maatschappij niet thuis geleerd kan worden. Het Landelijk Platform Verzorging (LPV), waarin beroepsverenigingen en lerarenopleidingen op het gebied van huishoudkunde en gezondheidskunde samenwerken, heeft onder andere via nota's, symposia en acties in de afgelopen vijf jaar niet alleen de argumenten voor invoering van Verzorging in de Basisvorming naar voren gebracht, maar ook duidelijk gemaakt wat dat vak inhoudt (zie voor de jongste LPV-nota, Verzorging in de basisvorming, de rubriek Signalement in dit tijdschrift, red.). Hierbij is ook gebleken dat voor Verzorging een breed maatschappelijk draagvlak bestaat. Desondanks ligt er nu een wetsontwerp waarin Verzorging als vak geen plaats krijgt toebedeeld; er is naast de 14 vakken weliswaar nog 20% vrije ruimte, maar de concurrentie met andere vrije vakken is groot.

Wat rest er dan aan toekomstmogelijkheden? Veel zal afhangen van het doorzettingsvermogen van verzorgingsdocenten, de inzet van vakgroepen en de standpunten van schooldirecties, als het gaat om het waarnemen van de kansen die er nu nog liggen. Heel belangrijk is de invoering van het vak Verzorging waar het nu al wettelijk kan. De vakken Huishoudkunde en Gezondheidskunde kunnen op het LHNO al worden omgezet in Verzorging. Veel hangt verder af van de positie van het LHNO in de fusieprocessen naar bredere scholengemeenschappen LBO en LBO/AVO. En dan ligt er een nieuw regeerakkoord, het ministerie van O&W wordt nu door de PvdA bestuurd, een partij die een groot voorstander is van invoering van Verzorging. Wat het compromis met het CDA heeft opgeleverd is nu nog niet duidelijk.

Prof. dr. Knoers, voorzitter van de Onderwijsraad, maakte bij de viering van het tienjarig bestaan van de Leon van Gelder Middelsschool in Groningen onlangs een nieuwe opening. De politiek moet omtrent de Basisvorming nu knopen doorhakken, waarbij de vrije ruimte moet worden afgeschafst stelde hij. Bijzondere scholen moeten wel de ruimte krijgen om levensbeschouwelijk onderwijs te geven, maar voor het overige zou die 20% voornamelijk besteed moeten worden aan

Bob van der Velde. (Foto: J. Lankveld.)

Verzorging, Beroepenoriëntatie en Maatschappijleer.

De bedrijvige school

Onderwijskundig beleid in de kabinetten Lubbers I en II werd gedictieerd vanuit financiële beperkingen, aldus Claire Verlinden. De afgelopen zeven jaren heeft de onderwijsvakbond nogal wat energie moeten steken in het tegenhouden of verzachten van de bezuinigingen. Uit de behoefte van de ABOB om als vakbond weer het voortouw te nemen en met samenhangende constructieve voorstellen te komen op onderwijskundig, arbeidsvoorwaardelijk en financieel terrein, ontstaat dan het rapport De Bedrijvige School. Dit rapport heeft al heel wat discussie opgeroepen in het land, maar voor huishoudkundigen moeten de daarin verwerkte ideeën wel zéér bekend voorkomen. Er wordt gesteld dat de vrijheid van het individu tot het doen van persoonlijke keuzes op vele levensgebieden een van de belangrijke culturele verschuivingen is van de laatste decennia. Daarom wordt de hoofddoelstelling van het onderwijs uitgebreid met als eerste punt: het versterken van het vermogen om eigen keuzes te maken en te verantwoorden, op basis van respect voor anderen. Verdere uitbreidingen zijn: het vergroten van het vermogen tot analyse en oplossen van problemen, het omgaan met informatie, het omgaan met (technische) hulpmiddelen, het verbreiden van de basis voor het deelnemen

aan een sterk wijzigend arbeidsbestel, het verruimen van het bewustzijn van morele dilemma's, de kennis en het inzicht in de complexiteit van de samenleving. Deze doelstellingen lijken rechtstreeks gelicht uit de nota's over Verzorging.

Willen deze doelstellingen een kans krijgen dan zal de school moeten veranderen in een bedrijvige school, waarin actief leren – het leren leren – centraal staat.

Hoewel dit rapport voornamelijk het onderwijs in grote lijnen schetst, worden er over Verzorging wel enige concrete uitspraken gedaan:

- Door de leergebieden Zorg en Techniek zowel voor jongens als voor meisjes verplicht te stellen, wordt een bijdrage geleverd aan de roldoorbreking.

- Het vormingsaanbod moet gericht zijn op het ontwikkelen van cognitieve, creatieve, sociale, motorische, technische en verzorgende vaardigheden.

- Zowel jongens als meisjes moeten in de Basisvorming kennismaken met Informatica, Techniek en Verzorging.

Verder wordt gesteld dat schaalvergroting nagestreefd moet worden om voor vakken als Techniek, Verzorging en Informatica voldoende te kunnen investeren in materiële voorzieningen en deskundigheid.

Claire Verlinden onderstreept het belang van de analyse van economische zelfstandigheid in de tweedeling: financiële zelfstandigheid en zorgzelfstandigheid (4e Nota Verzorging LPV). Mocht de erkenning hiervan in Den Haag en Zoetermeer niet lukken, dan moet het LPV terug naar de basis: de scholen worden in de toekomst autonoom, en daar liggen dan nieuwe kansen voor Verzorging.

Huishouden en het Nationaal Milieubeleidsplan

Tot voor kort had het milieu nauwelijks een plaats in het "maatschappelijke bewustzijn" en de politieke afweging, maar sinds het het uitkomen van het Bruntland-rapport van het Noorse milieuparlement twee jaar geleden, is er veel veranderd. Toen eenmaal begon door te dringen, dat mondiaal niet alleen de natuur wordt bedreigd, maar dat er ook zeer ernstige economische en sociale schade te verwachten is, wordt milieuproblematiek eindelijk serieus genomen in brede kring. Het antwoord van de Nederlandse overheid anno 1989 is het Nationaal Milieubeleidsplan (NMP), met als kernpunten: bewaking milieukwaliteit productie, hergebruik van produkten en energiebesparing. Voor de onderscheiden doelgroepen is een aparte beleidslijn uitgezet. Voor de sector Consumenten wordt gestreefd

naar: volledig gescheiden afvalinzameling in het jaar 2000, drastische energiebesparing en bevordering milieubewust koopgedrag. Verder wordt overwogen om op enige wijze positief milieugedrag te belonen.

Hierin ligt een gigantische opdracht voor huishoudkundigen besloten. Immers, er bestaan al jaren uitgebreide programma's voor energiebesparing, maar deze slaan tot dusver nog niet erg aan bij de consument; hoe bouw je effectieve prikkels in dergelijke programma's? Hoe is een huishouden ertoe te brengen zijn afval gescheiden in te zamelen? Vormt produktinformatie de weg naar milieubewustgedrag, of moet er een milieukeur komen?

Het wordt hoog tijd, dat er meer huishoudkundigen zitting nemen in al die colleges die het milieubeleid in de consumentensector verder gaan uitwerken, is de conclusie van Mirjam de Jong.

Marketing en milieu

De behoefte aan informatie over milieu is de laatste jaren sterk toegenomen. Het aantal vragen van consumenten aan milieuo-organisaties en Consumentenbond neemt niet alleen toe, maar de vragen worden ook ingewikkelder, meldt Erik van Rijn van Alkemade. Helaas is er op dit moment lang niet voldoende informatie voorhanden om die vragen goed op te vangen. De commercie heeft al snel dit gat in de markt ontdekt en na de scharrel-golf en de light-golf krijgt de consument nu de groengolf over zich heen. Van reële informatie is meestal geen sprake, maar erger is dat die zogenaamde milieuvriendelijkheid van produkten een milieubewust gedrag in de weg staan. Immers, als je ECO-plus-benzine in je groene motor tankt hoef je toch niet de trein te pakken? Dit soort marketing verschaft menig consument een alibi om niet van gedrag te veranderen.

Het is dus hoog tijd voor objectieve voorlichting en ook het onderwijs zal voor het milieu plaats moeten inruimen. Voor het vak Verzorging zal dit thema ook verder uitgewerkt moeten worden.

De Consumentenbond volgt op onderwijsgebied drie sporen, in volgorde van haalbaarheid:

1. Trachten milieu-educatie zo goed mogelijk in de daarvoor in aanmerking komende vakken te integreren.
2. Bepleiten dat Economie in Huishoud-economie omgezet wordt.
3. Bepleiten dat Verzorging een apart vak wordt in de Basisvorming.

Het begrip kwaliteit in het onderwijs

Mijn grootste drijfveer in mijn loopbaan is altijd geweest: het streven naar kwalitatief goed onderwijs, bekent Bob van der Velde. Wat is goed onderwijs eigenlijk? Criteria zouden moeten zijn dat de kinderen er met plezier mee bezig zijn en dat ze er echt iets mee kunnen doen in hun verdere bestaan.

Als voorwaarden voor goed onderwijs noemt Van der Velde: goed geschoolde en gemotiveerde docenten, een goede organisatie binnen klas, school en ook regionaal, en een goede evaluatie. Kinderen moeten vooral leren om te leren. Het vak is in zijn visie geen doel maar middel. Vernieuwing is daarbij een sleutelbegrip, een produkt begint te verouderen zodra het routine wordt. Op de SOL is veel energie gestoken in vernieuwing, eenderde van de beschikbare werktijd van de docenten werd gereserveerd voor onderzoek en ontwikkeling. In de leerplanontwikkelingsprojecten werd samengewerkt met de vakgroep Onderwijs en Ontwikkeling van de Rijksuniversiteit Utrecht.

Maar het onderwijsbeleid laat een heel andere opvatting over kwaliteit zien. De lerarenopleidingen worden weer eenvakkig, het vak als monodiscipline wordt weer in ere hersteld. Voor de ideeën over de bedrijvige school lijkt op dit moment geen plaats te zijn.

En dan die 14 vakken, wat kan een LBO-leerling daarmee beginnen? Heeft iemand van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid wel eens een LBO-school van binnen gezien alvorens een dergelijk advies uit te brengen? Van der Velde tipeert deze opzet als pretentieuze onzin, die wel moet leiden tot hypocrisie, tot onderwijs waarin het profijt voor de leerling zoek is.

Bob van der Velde hoopt via een eigen adviesbureau zijn bijdrage aan onderwijsvernieuwing te kunnen blijven leveren.